

Kva krev Stridsklev?

Hallvard Hegna
● Atrå

DEBATT
NS-BARN

«Ingen dialog – ingen forsoning» er overskrifta til Inger C. Stridsklev. (Vårt Land 21. november). Ho skriv etter oppmodinga frå Finn Wagle om forsoning med NS-borna, og avsluttar med at «NS-folk var overbeviste om at Quisling var Norges redningsmann».

Krev ho at det offisielle Noreg skal erklæra seg samd i det? Ho skriv at «NS-folk hadde knapt hørt om tortur før de satt inne.» Opplevde NS-folk like mykje og hard tortur som motstandsfolk vart utsette for av tyske gestapistar og norske hjelparar?

Hitler. Eit anna sitat: «NS-folk opplevde seg alene om å ha samvittighet, respekt for Grunnloven og øvrige lover.» Meiner ho som Hamsun at Hitler «var en Krieger for Menneskeheten og en forkynner av Evangeliet om Rett for alle?»

Eg var 12 år i 1940, og mine næraste barndoms-kameratar var NS-born. For-eldra var alminnelege, bra bygdefolk. Fedrane melde seg inn i NS i 1940, og den eine vart ordførar. Han var ein fredeleg mann, og som ordførar gjorde han nok ikkje nokon skade. Den andre faren var postopnar, og miste stillinga. Elles var bae bønder. Dei vart arresterte i mai 1945 og sidan dømde til bøter. (Alle dei nemnde er no døde.)

Når noko kjem på fråstand, ser ein det med andre augo. Eg skulle gjerne sett at rettsoppgjeret hadde vorte noko mindre omfattande. Men tyskarane og NS-folk var ikkje berre hyggjelege. Meiner du at 'rettsoppgjeret' var ei forfylgning av uskuldige? Dei som fekk fengselsdom, vart sleppte fri lenge før tida. Ei kvinne som hadde dødsdom, vart fri i 1951.

Hirden. Dei to av kameratane mine som var brør, hadde vore i 'hirden', men gjorde karriere som vaksne. Den eine vart stortingsmann, den andre vart statsråd i ei Ap-regjering. For dei var det uproblematisk å ha vore NS-born.

Eg har medkjensle med dei som har fått lida. For desse har Stridsklev vore talskvinne. Men eg trur ikkje ho har hjulpet dei. Kva krev Stridsklev vi skal seia til henne? Og kva vil Wagle vi skal seia til henne?

Tegn til reformtrett

Den norske kirkes gudstjenestereform er møtt med blandende reaksjoner i menighetene, fra glede til frustrasjon.

Pål Ketil Botvar

● KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

Hallvard Olavson Mosdøl

● Det teologiske Menighets-fakultetet (MF)

KRONIKK GUDSTJENESTE

Den norske kirkes menigheter viser tegn til reformtrett etter å ha fått seg forelagt en rekke forslag til endringer i søndagens høymesse. Til tross for ambivalente følelser i menighetene har en rekke nye elementer blitt innført. Informasjon i forkant av gudstjenesten, flytting av syndsbejelsen og Fadervår i ny oversettelse er blant de mest vanlige endringene. Reformen har styrket nattverdets stilling i gudstjenesten. Det er i store menigheter i folkerike områder vi finner de største endringene. Behovet for gjenkjennelse og fast struktur taper på bekostning av fleksibilitet og lokale særtrekk.

Inngangsprosjekt er vanlig i forbindelse med dåp. Samlingsbønnen har erstattet den tradisjonelle kollektbønnen. Mange menigheter ønsker å utforme lokale bønner, men det krever ressurser til å gjøre dette til en fast praksis. Mange menigheter er positive til de nye liturgiske tekstene. Det er blitt større oppmerksomhet om liturgiens handlingsaspekt. Men mange menigheter er fortsatt skeptiske til utvidet fredshilsen med håndtrykk i forbindelse med nattverden.

Dette er noen av resultatene fra rapporten «Noe falt i god jord – gudstjenestereformen sett fra menighetsnivå», som vi har utarbeidet på bakgrunn av rapporter fra alle menighetene i fire bispedømmer.

Glede. Resultatene viser at reformen har skapt et fornyet lokalt engasjement for gudstjenesten. Det er glede over økt involvering og at gudstjenesten har blitt satt på dagsorden lokalt. De som har deltatt har opplevd det lærerikt å få være med og bestemme. Men reformen har også ført til med seg frustrasjon og motstand. Dette kommer fram i fokusgruppeintervjuer gjennomført i 16 av menighetene i utvalget.

Det nye musikalske materialet har vært særlig krevende å forholde seg til. Det uttrykkes også frustrasjon over reformens tidsrammer og ressursbruk.

Foto: Bård Bø

Det nye musikalske materialet har vært særlig krevende å forholde seg til. Det uttrykkes også frustrasjon over reformens tidsrammer og ressursbruk. En klokke vi intervjuet formulerte det slik: «Det er meningsløst å bruke mye ressurser på å forandre så lite i den store sammenhengen». Presten i den samme menigheten synes reformen bærer preg av å være designet av kirkebyråkrater i Oslo. Han mener reformen er dårlig tilpasset små menigheter som bare har gudstjeneste én gang i måneden.

«Et hovedinntrykk fra intervjumaterialet er at fleksibilitet og stedegngjøring har vunnet på bekostning av behovet for liturgisk gjenkjennelse»

Uten midler. Uklarhet rundt ledelsesansvar og manglende forståelse for de utfordringer reformen reiser lokalt, har ført

til at mange beskriver prosessen som «krevende». Flere av våre informanter er kritiske til at menighetene har fått «nok en reform i fanget, uten at det følger ressurser». En prest sier det slik: «Vi får en reform som på en måte skal være demokratisk, men så blir det bare et skinddemokrati. Det krever så mye kompetanse å jobbe med disse tingene, at det er de faglig ansatte som hele tiden blir motoren.»

Noen informanter uttrykker imidlertid glede over at «flere enn de ansatte» har blitt involvert i arbeidet. Andre stiller seg kritiske til «den evinnelige demokratiseringen i kirken». Blant de kirkelige ansatte er det flere som mener reformen har bidratt til å svekke fagkompetansen i Den norske kirke. En av kirkemusikerne vi snakket med stiller spørsmål ved om Den norske kirke er tjent med så stor grad av lokal selvbestemmelse når det går ut over hva som har liturgisk slitestyrke over tid.

Verken utpreget folkekirkelige eller vekkelsespregede menigheter fremstår som pådrivere i reformen. Det er store menig-

heter i byområder som fører an i fornyelsesarbeidet. Ressurssituasjonen ser ut til å spille en avgjørende rolle. Tilgangen på frivillige medarbeidere som kan bidra i gudstjenesten blir et sentralt punkt.

Store menigheter. Dette underbygges av at menigheter med mange kirke-medlemmer i soknet har gjennomført langt flere nyordninger enn små menigheter. Det er i stor grad de samme menighetene som har lyktes med å innføre nye trosopplæringstiltak som også gjør liturgiske endringer. Det dreier seg om menigheter som har fått tilført ekstra ressurser i form av overføringer og stillinger.

Det at små menigheter er mer skeptiske til endringer enn store, har noe å gjøre med folkekirkens røtter på stedet. I små menigheter i utkantstrøk står folkekirken tradisjonelt sterkt. Her er man opptatt av å ivareta gjenkjennelse for de som ikke kommer så ofte til kirken. I strøk nær byer, preget av mangfold og mobilitet, er det også stor åpenhet for liturgiske

Standardinnstilling og samvittighet

Magne V. Kristiansen
● Stryn

DEBATT VELFERDSSAMFUNNET

Vårt Land trykker 25. november Kjell Arild Pollestad dagboknotat. Autoriteter i kirken prøver å dupere ham, men for min del var det forfriskende lesing.

Biskop Atle Sommerfeldt gjør det grep at han ber pateren holde seg til sin egen kirke, men Pollestad retter først og fremst kritikken mot *samfunnet*, som han sier blir sekundært av den kirkelige majoritet. Biskop Solveig Fiske «kjenner seg ikke igjen», hun henviser til tekstrekkene i kirkeåret, men det er altså statens dogmatiske intoleranse Pollestad kritiserer, ikke kirkens tekstrekker. Konklusjon: Pateren deler ikke *vår* virkelighetsforståelse.

Farlig å debattere. For noen dager siden hadde Vårt Land en artikkel om temaer som er farlig å debattere i vårt etter sigende så åpne og verdinøytrale samfunn. Når Sommerfeldt kaller Pollestad «fraser» for utenforskap, vitner det ikke om inkludering og åpenhet. Oven-

nevnte autoriteter tillater seg med ett å snakke om «de» og «vi», innenfor og utenfor, noe som ellers er strengt forbudt.

Jeg deler Pollestad «synsing», følelsen av statsideologenes «default setting», mistillitssamfunnet som krever flere og flere planer og rapporter, elitismen, statens profesjonelle grep om alle livsfaser fra unnfangelse til død. Det mangler bare rapportskjema for tannpuss, sukkerinntak og foreldres verdier. Vel, jeg tror (håper) ikke det blir så ille, men jeg synes Pollestad treffer spikeren på hodet når han skriver: «Selv om vår nye statsreligion hyller friheten på alle plan, fører selv små feiltrinn til bannlysing:...»

«I enkelte data-program kan det være uhyre vanskelig å få endret 'default setting'»

Det må da være et tankekors for de klerikale enten de er protestanter eller katolikker at «default setting», altså standardinnstillingen, nå er post-

modernismen? Den sekulære ide at alt er definert av meg, mine opplevelser, min eksistens.

Tykk strek. Denne ideologi som setter en tykk strek over en samvittighet som er kalibrert mot noe annet enn seg selv. Men en privat samvittighet finnes ikke. Den står alltid til ansvar for standardinnstillingen, og den er nå definert av den sekulære stat. Du skal ikke ha dårlig samvittighet om du tar abort, men vil noen være hjemme når barna er små, er det mistenkelig reaksjonært.

Du trenger ikke ha ond samvittighet dersom du ordner ditt samliv etter egne eksistensielle behov, men sykkelhjelm må du bruke, ikke løfte katten i nakkeskinnet eller sette spørsmålsteget ved kjønnsnøytraliteten. Et godt eksempel på at Pollestad ikke bare synser, er den pryl leger og sykepleiere får som ikke vil administrere abort fordi de ikke vil følge den samvittighet staten dikterer.

I enkelte dataprogram kan det være uhyre vanskelig å få endret «default setting», Windows og Apple liker nemlig å ha massene i sin hule hånd.

Dette burde uroe både protestanter og katolikker.

Er vi ikke medmennesker?

Heidi Frich Andersen
● Sokneprest i Tysfjord

DEBATT VELFERDSSAMFUNNET

Pater Kjell Arild Pollestad retter (Vårt Land 25. november) sterk kritikk mot det han kaller det terapeutiske sosialdemokratiske samfunn. Til en viss grad kan jeg forstå hans kritikk. Vi er – enten vi liker det eller ikke – et temmelig homogent samfunn, med feller verdier som demokrati, menneskerettigheter, omsorg for de svake og en sterk stat som ofte gjør oppgaver som i tidligere tider og i andre deler av verden regnes som private oppgaver. Bare en slik ting som omsorg for de eldre, som i dag stort sett er institusjonali-

sert, var jo før og er fremdeles i andre kulturer et privat ansvar.

Institusjonaliseringen medvirker også til at oppgaver som omsorg ved større kriser blir offentlige. Det er selvfølgelig ulemper – enkeltmennesket kan sette bort et ansvar de burde ha hatt. Men det er også fordeler – de som trenger det, kan få satt bort et ansvar de ikke er i stand til å ta.

Skeptisk. Selv var jeg lenge skeptisk til både ordet og motefenomenet «krisepsykiatri»: Krisepsykiatrene og kriseteamene skulle inn i nær sagt hver eneste alvorlige krise i lokalmiljøet. Mine tanker gikk ofte til de som falt utenom dette systemet – ved bilulykker med dødelig utfall, for eksempel, undret

jeg på om ikke de mer private krisene ofte kunne være i vel så stort behov for en krisegruppe. Jeg stilte meg kritisk til hele fenomenet krisepsykiatri.

Fordelene. Så har jeg fått andre erfaringer – jeg er selv med i en slik kommuneoppnevnt gruppe. Jeg har sett fordelene: man har et apparat i beredskap som er forpliktet til å gjøre en innsats når det er behov.

Men det viktigste er likevel at vi som er såkalte profesjonelle, vi er ikke først og fremst profesjoner. Vi er først og fremst medmennesker. Dette burde Pollestad, som sikkert ofte har vært sjelesorger, vite. Uten medmenneskeligheten så vil ingen profesjon kunne yte virkelig hjelp. Jeg synes Pollestad kritikk skyter høyt over mål.

Ingen ulovlig okkupasjon

Per Arne Norum
● Moss

I nest siste avsnitt i Vårt Lands leder 26. november står det feilaktig: «fordi det innebærer en støtte til den israelske hærens okkupasjon av palestinerne» (uthevet av meg).

Påstand: det er ingen ulovlig okkupasjon! Overraskelse?

Juristen Jan Benjamin Rødner har et grundig tilsvar om uriktigheten i dette til Trond Bakkevig i

Aftenposten 09.08.2014 angående dette. Etter angrepet fra Syria, Jordan og Egypt i 1967, vant Israel og ble stående blant annet på Vestbredden. (Gaza er forlatt og ikke okkupert av Israel)

Inntil den okkuperte går med på en rimelig fredsavtale har man i følge folkeretten rett til å bli stående.

I stedet for fred maler araberne seg inn i et hjørne av hat og terror. Man vil ikke anerkjenne

Israel som stat. Politisk og religiøst er det et mål å fjerne Israel fra kartet. Når politikere og media stadig tar utgangspunkt i uriktige teser om folkeretten oppnår Hamas det de ønsker. Å skyve sivile foran seg i propaganda-krigen mot Israel

Det må gå an å rapportere om denne lidelsen - og samtidig peke på det grunnleggende problemet: Hamas (med sitt mål i sitt charter).

endringer. Tall fra byområdene tyder på en ny åpenhet for estetiske elementer i gudstjenesten. Disse endringene slår seinere inn i bygdesamfunn.

Blant våre informanter synes en god del at reformen ble «for svær» for Den norske kirke. Den fremstilles som en prosess som ingen riktig visste hvordan skulle se ut, de ansatte skulle inn i ukjente roller. Det har vært uklart hvordan kjernebegrepene *stedegenhet*, *fleksibilitet* og *involvering* skulle forstås. Enkelte uttrykker bekymring for at Den norske kirke er i ferd med å bli en «arrangementskirke med lavterskel-profil». Disse informantene ønsker en kirke som er «tryggere på seg selv» og som i større grad satser på det som har «slitestykke».

Trues folkekirken? Sammenlignet med forrige gudstjenestereform synes det å være en dreining i hvilke spørsmål som vekker debatt. Det stilles spørsmål ved *reformens form* snarere enn *det teologiske innholdet*. En av de intervjuede prestene kom med følgende hjertesukk: «Jeg har fått styrket troen på at de som

går sjelden, men jevnlig i kirken, de fratar vi nå gjenkjennbarheten. Og det er en ganske stor gruppe, disse som går to, tre, kanskje fire ganger i året. Det er mange - hvis vi ønsker å beholde en folkekirke.»

Den norske kirkes gudstjenestereform har vært en ressurskrevende prosess. Det merkes spesielt i menigheter med små staver og få frivillige å spille på. Et hovedinntrykk fra intervjumaterialet er at fleksibilitet og stedegengjøring har vunnet på bekostning av behovet for liturgisk gjenkjennelse.

LES MER

● Side 10

I Oddernes menighet er de begeistret for gudstjenestereformen. I Båtsfjord har de gått tilbake til det gamle.

SI DIN MENING

● verdidibatt.no/paalbott

Les og diskuter kronikken i vårt nettforum. Hva mener du om gudstjenestereformen? Hvilke erfaringer har du fra din menighet?